

**Provincie
Antwerpen**

Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen

Plan-MER

MILIEUVERKLARING

Colofon

Deputatie van de provincie Antwerpen

Cathy Berx
Luk Lemmens
Kathleen Helsen
Jan De Haes
Mireille Colson

Verantwoordelijke uitgever

Wim Lux

Adres en contact

Provincie Antwerpen
Dienst Ruimtelijke Planning
Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen

www.provincieantwerpen.be/beleidsplanruimte
beleidsplanruimte@provincieantwerpen.be

Versie

V 07/09/2023 (definitieve versie)

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Integratie van de milieuoverwegingen in het Beleidsplan Ruimte en de motivering van de overige aanbevelingen uit het plan-MER	5
2.1	Integratie van de milieuoverwegingen in het Beleidsplan Ruimte.....	5
2.2	Aandachtspunten en aanbevelingen voor de strategische visie	6
2.3	Aanbevelingen voor de beleidskaders	10
3	Behandeling van de adviezen en bezwaren op het plan-MER	27
4	De motivering ten aanzien van de andere redelijke alternatieven	27

1 Inleiding

Voor u ligt de milieuverklaring bij het milieueffectenrapport (plan-MER) dat wordt opgemaakt over het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen.

Het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen (kortweg PBRA) beschrijft de (middel)lange termijnvisie op de ruimtelijke ontwikkeling in de provincie. Parallel met dit Beleidsplan Ruimte wordt een milieueffectrapport opgemaakt. Dit plan-MER heeft tot doel om de milieueffecten, die door het Beleidsplan Ruimte veroorzaakt kunnen worden, in te schatten. Uit deze plan-MER komen diverse aanbevelingen om de effecten op mens en milieu te milderen.

Het decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid (DABM), art. 4.2.11§7 stelt dat bij de vaststelling van het plan een verklaring wordt opgesteld die samenvat:

- *"A) Hoe de milieuoverwegingen in het plan of programma zijn geïntegreerd;*
- *B) hoe rekening is gehouden met het conform paragraaf 4 goedgekeurde plan-MER en de conform paragraaf 1 en 2 gegeven opmerkingen, adviezen en het resultaat van de grens- of gewestoverschrijdende raadpleging;*
- *C) de redenen waarom is gekozen voor het plan of programma zoals het is aangenomen, in het licht van de andere redelijke alternatieven die zijn behandeld"*

Deze nota bevat de milieuverklaring bij het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen. Elk hoofdstuk behandelt één van de 3 onderdelen die in een milieuverklaring horen.

2 Integratie van de milieuoverwegingen in het Beleidsplan Ruimte en de motivering van de overige aanbevelingen uit het plan-MER

2.1 Integratie van de milieuoverwegingen in het Beleidsplan Ruimte

Het Beleidsplan Ruimte en het plan-MER werden samen in één geïntegreerd proces opgemaakt waardoor verschillende aanbevelingen reeds werden doorvertaald in het Beleidsplan Ruimte. Dit wordt beschreven in hoofdstuk 6.6 'Iteratief proces en QuickScan' van het plan-MER. Diverse aanbevelingen uit de quickscan en het ontwerp-plan-MER hebben geleid tot aanpassingen in het Beleidsplan Ruimte waardoor in een volgende fase de teksten/beoordelingen in het plan-MER ook werden aangepast.

Zoals verder besproken in hoofdstuk 6.7 'Aandachtspunten en aanbevelingen' van het plan-MER worden bij de beoordeling van de beleidskaders een aantal aandachtspunten vermeld en aanbevelingen geformuleerd. Deze zijn erop gericht de potentieel positieve effecten van de beleidskaders op een (milieu)thema of subthema te versterken, en de potentieel negatieve effecten te beperken of te voorkomen.

Deze aandachtspunten en aanbevelingen dienen gezien te worden als een bijdrage aan de wisselwerking tussen milieueffectrapport en beleidsplan. Ze zijn voornamelijk gericht op verfijningen en leiden niet tot een betere beoordeling binnen de subthema's.

Hieronder motiveren we waarom bepaalde aanbevelingen uit de plan-MER reeds impliciet opgenomen zijn in het Beleidsplan Ruimte of niet geleid hebben tot een verdere aanpassing van het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen, terwijl andere alsnog werden meegenomen bij de aanpassingen om te komen tot een definitief Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen.

Zoals ook in hoofdstuk 7.7.3 'Overzicht van de voornaamste aanbevelingen' staat: "*Voor zover deze aanbevelingen niet worden verwerkt in het definitieve provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen, wordt er best rekening mee gehouden bij het uitwerken van toekomstige actieplannen (gericht op het operationaliseren van het ruimtelijk beleidsplan).*" Het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen is inderdaad niet het eindpunt. Deze zal nog verder uitgewerkt worden in acties, ruimtelijke uitvoeringsplannen, projecten, ...

2.2 Aandachtspunten en aanbevelingen voor de strategische visie

De strategische visie is een lange termijnvisie bestaande uit 4 principes en 7 strategieën. Deze geeft in algemene lijnen weer waar de provincie met de ruimtelijke ordening op zijn grondgebied naartoe wil. De uitwerking van deze lange termijnvisie gebeurt niet in de strategische visie, maar wel in beleidskaders, uitvoeringsplannen, projecten en instrumenten. De provincie kiest er dan ook voor om de strategische visie algemeen te houden.

In tegenstelling tot de beleidskaders is er in het plan-MER voor de strategische visie geen synthese gemaakt met aanbevelingen, onder meer net omwille van de hierboven beschreven insteek van de strategische visie. Onderstaande aanbevelingen werden gefilterd uit de bespreking van de strategische visie in elk thematisch hoofdstuk. De meeste van onderstaande aanbevelingen zijn terechte opmerkingen, maar zijn reeds in één van de principes en strategieën terug te vinden (of worden verder uitgewerkt in één of meerdere beleidskader(s)). Omdat de diverse principes en strategieën complementair zijn aan elkaar en samen moeten bekeken worden, is het niet wenselijk om de aanbevelingen te herhalen in de andere principes en strategieën.

Thema mobiliteit en bereikbaarheid

Aanbeveling uit plan-MER	Aangepast in het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen?	Behandeling/Motivering
Om te vermijden dat er een conflict optreedt met leefbaarheid en veiligheid zijn er randvoorwaarden nodig om aan kwalitatieve verdichting te doen.	Geen verdere aanpassing	In het principe 'Zuinig ruimtegebruik' wordt reeds aangehaald dat kwalitatieve verdichting met aandacht voor leefbaarheid moet.
Dit kan versterkt worden door op niveau van de strategische visie het belang van veiligheid en leefbaarheid ten gevolge van verkeer te benoemen. Zo kan er bij levendige kernen aangehaald worden dat kernen maximaal gericht zijn op voetgangers, fietsers en duurzame vervoersmodi in functie van de leefbaarheid en de veiligheid.	Aangepast in het PBRA	In de strategische visie, p. 63 wordt bij de strategie 'Levendige kernen' volgende zin toegevoegd: " <i>Kernen zijn maximaal gericht op voetgangers, fietsers en duurzame vervoersmodi in functie van de leefbaarheid en de veiligheid.</i> "
Strategie 'Sluitend locatiebeleid voor (hoog)dynamische functies': Om de beleidsambities te halen kan hier expliciet aan toegevoegd worden dat bedrijvigheid, indien mogelijk, gericht wordt op het spoor en de binnenvaart.	Geen verdere aanpassing	Dit staat reeds expliciet vermeld in de strategie 'Sluitend locatiebeleid voor (hoog)dynamische functies'.

Thema water

Aanbeveling uit plan-MER	Aangepast in het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen?	Behandeling/Motivering
<p>In de strategieën 'Samenhangend ecologisch netwerk' en 'Offensieve open ruimte' wordt echter niet gesproken over actieve ontharding om het groenblauw netwerk verder uit te werken. Het verweven van functies en activiteiten om dit te verwezenlijken wordt centraal gezet. De kans op ontharden gaat hier verloren waarmee heel wat open ruimte kan gewonnen worden.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Het verwijderen van onnodige verharding is reeds vermeld in de strategie 'Van versnippering naar bundeling'.</p>
<p>Naast de noodzaak van het versterken van rivier- en beekvalleien in de open ruimte, mag het belang van (kwalitatief) water in het stedelijk en perifeer weefsel niet onderschat worden met betrekking tot verduurzaming en verhogen van de leefkwaliteit van de omgeving.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Het belang van groenblauwe dooradering in stads- en dorpskernen voor de leefkwaliteit staat reeds vermeld in de strategie 'Samenhangend ecologisch netwerk'.</p>

Thema biodiversiteit

Aanbeveling uit plan-MER	Aangepast in het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen?	Behandeling/Motivering
<p>De strategische visie gaat niet verder in op het afbouwen en herlokalisieren van slecht gelegen bedrijvigheid, de ambitie blijft bij het remmen van verdere ontwikkeling op slecht gelegen locaties. Het zou opportuniteiten bieden om ruimte te creëren voor bijvoorbeeld natuur.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>De strategie 'Van versnippering naar bundeling' gaat in zijn algemeenheid in op de optie om versnippering tegen te gaan en zelfs terug te draaien door functies die geen bijdrage leveren tot het behoud en het versterken van de robuuste open ruimte.</p>

<p>Het ecologisch netwerk kan pas echt versterkt worden door de reorganisatie van de bestaande ruimte. Dit houdt in dat slecht gelegen activiteiten en functies verwijderd of uitgedoofd dienen te worden.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>De strategie 'Van versnippering naar bundeling' gaat in zijn algemeenheid in op de optie om versnippering tegen te gaan en zelfs terug te draaien door functies die geen bijdrage leveren tot het behoud en het versterken van de robuuste open ruimte.</p>
<p>Een uitdaging bij het uitwerken van ruimtelijke multimodale knopen en de strategische inzet ervan voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen is het wegwerken van de bestaande missing links zonder de open ruimte te versnipperen.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Alle strategieën moeten inderdaad samen bekeken worden. Strategie 'Ruimtelijke multimodale knopen' moet uiteraard samengaan met andere strategieën, bijvoorbeeld 'Sterke ecologische netwerken'. Het voeren van een beleid rond vervoersnetwerken is een bevoegdheid van de Vlaamse overheid, dat een uitwerking vindt in de regionale mobiliteitsplannen die opgemaakt worden door de vervoerregio's.</p>

Thema ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving

Aanbeveling uit plan-MER	Aangepast in het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen?	Behandeling/Motivering
<p>Het beleidsplan onderschrijft de Vlaamse doelstellingen. Gezien de Provincie Antwerpen een bovengemiddeld ruimtebeslag kent, alsook een groot betonrisico, kan de vraag gesteld worden of er binnen het beleidsplan geen ambitieuzere doelstellingen nodig zijn. De strategische visie spreekt zich echter niet meteen concreet uit in welke mate het huidige bijkomende ruimtebeslag moet verminderen, en of naast het behoud en de versterking van de open ruimtestructuren ook geen uitbreiding van deze gebieden aan de orde is.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>De strategische visie biedt een algemene langetermijnvisie. Het versterken van de open ruimte is één van de elementen in de strategie 'Offensieve open ruimte', wat het uitbreiden van open ruimtestructuren an sich niet uitsluit. Het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte' gaat verder in op de ambitie hoe we het bijkomend ruimtebeslag en de verharding kunnen voorkomen en verminderen. Het systeem van beleidsplanning laat toe om in een latere fase een beleidskader rond open ruimte op te maken, waarin het versterken van de open ruimte concreter kan uitgewerkt worden.</p>

Thema klimaat

/

Thema gezonde en veilige leefomgeving

Aanbeveling uit plan-MER	Aangepast in het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen?	Behandeling/Motivering
<p>Bij de selectieve bereikbaarheid, waarbij gesteld wordt dat 'niet elke plek op eenzelfde manier bereikbaar moet en kan zijn', wordt als aandachtspunt meegegeven dat verschillende plekken ook toegankelijk moeten zijn voor de kwetsbare groepen in onze samenleving om sociale exclusie te voorkomen.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Het klopt dat ruimtelijke ordening aandacht moet hebben voor sociale in- en exclusie. Daarom dat de strategische visie uitgaat van verdichten en ontwikkeling op plekken die goed bereikbaar zijn met openbaar vervoer, te voet, met de fiets. We opteren in de strategische visie ervoor om de ruimtelijke dimensie ervan te benoemen en niet zozeer te koppelen aan doelgroepen.</p>
<p>Het opvangen van de bevolkingstoename in de kernen biedt kansen tot het verhogen van de sociale cohesie en participatie aan de samenleving, echter bij verdichting dient voldoende rekening gehouden te worden met de verhouding tot de publieke ruimte om de leefkwaliteit te garanderen. Het succes van een verdichting staat of valt met de (ruimtelijke) kwaliteit ervan.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Verdichting en kwalitatieve publieke ruimte worden niet expliciet aan elkaar gekoppeld in de strategische visie, maar beide insteken staan wel reeds vermeld in het beleidskader 'Levendige kernen'.</p>

2.3 Aanbevelingen voor de beleidskaders

Zoals reeds in hoofdstuk 2.1 vermeldt, is er tijdens de opmaak van het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen reeds een sterke wisselwerking geweest tussen de opmaak van de beleidskaders en de opmaak van het plan-MER. De eerste set van aanbevelingen zijn zoveel mogelijk verwerkt in de ontwerpversie van deze 3 beleidskaders. Een aantal van onderstaande aanbevelingen zijn nog meegenomen bij de verwerking naar het definitief Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen.

De overige aanbevelingen worden niet meegenomen in het Beleidsplan Ruimte. De redenen waarom zijn divers:

- De aanbeveling komt reeds aan bod in een ander beleidskader;
- De aanbeveling behandelt een thema dat niet opgenomen is in de voorliggende beleidskaders of waarvoor beleidsmatig gekozen is om deze niet mee op te nemen;
- De aanbeveling overstijgt het abstractieniveau van een beleidskader;
- De milieuwetgeving is hiervoor van toepassing, waardoor het niet wenselijk is om dit expliciet op te nemen in het beleidskaders (wanneer de milieuwetgeving verandert, is het beleidskader achterhaald).

Deze aanbevelingen kunnen verder aan bod komen bij de uitwerking van de actielijnen en bij de opmaak van instrumenten, projecten en ruimtelijke uitvoeringsplannen. Dat zal steeds op maat van het project of gebied zijn en afhankelijk van de inhoud.

Hieronder wordt een individuele reactie gegeven op de aanbevelingen zoals te vinden in hoofdstuk 7.7.3 'Overzicht van de voornaamste aanbevelingen' uit het definitief plan-MER.

Thema mobiliteit en bereikbaarheid

Aanbeveling uit plan-MER	Aangepast in het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen?	Behandeling/Motivering
<p>Het beleidskader 'Levendige kernen' zou de voorgestelde verweving explicieter kunnen enten op de mobiliteitsknopen en de duurzame modi.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Verweving is veel breder dan enkel het beleid rond de ruimtelijke multimodale knopen. Het kan ook gaan over een combinatie met recreatie, water of natuur in de kern. Het is net op maat van de omgeving. Dit impliceert inderdaad dat functies met meer impact, bewegingen, ... multimodaal ontsloten zijn. Maar dat wil niet zeggen dat verweving elders niet mogelijk zou zijn. Uitwerking in concrete projecten en RUP's moet de 'op maat van' verder bepalen en de koppeling met mobiliteitsnetwerken maken. De verdere uitwerking van nieuwe hoogdynamische ontwikkelingen bij ruimtelijke multimodale knopen gebeurt in het beleidskader 'Sterke Netwerken: ruimte en mobiliteit'.</p>

<p>Bedrijvigheid in de kernen leidt tot extra goederenstromen. Het beleidskader 'Levendige kernen' zou de nodige ruimte voor stadsdistributie of bijkomende randvoorwaarden kunnen benoemen, dit om unimodaal transport (vrachtwagen, bestelwagen) te voorkomen.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>In het beleidskader 'Sterke netwerken: ruimte en mobiliteit' staat al dat nieuwe hoogdynamische functies aan ruimtelijke multimodale knopen moeten vestigen om transport zo duurzaam mogelijk te kunnen organiseren. Stadsdistributie valt hier dus ook onder.</p>
<p>Het beleidskader 'Levendige kernen' zou extra aandacht kunnen besteden aan 'fietsvriendelijk' bouwen. Dit kan in de leidraden of de richtlijnen ingevuld worden door op projectniveau aandacht te besteden aan fietsberging of een fietsvriendelijke inrichting.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Het detailniveau van het beleidskader gaat niet zo ver dat er uitspraken gedaan worden over de manier van bouwen. Deze aanbeveling kan meegenomen worden naar de leidraden, richtlijnen en op projectniveau.</p>
<p>Het is aangewezen om in het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte' de randvoorwaarden omtrent 'clusters nabij de kern' en 'perifere clustering langs steenwegen' meer te verduidelijken. Het gebruik van de term 'perifere clustering' staat in contrast met de randvoorwaarde dat deze clusters binnen stedelijk gebied liggen. Er kan best verduidelijkt worden wat 'complementariteit' met het winkelgebied juist inhoudt. De keuze om te verweven op die locaties is sterk afhankelijk van de ruimtelijke context. Hier kan verwezen worden naar de ruimtekompassen om af te wegen of verweving wenselijk is. Het is daarbij aangewezen om te benadrukken dat de randvoorwaarde met betrekking tot concurrentie geldt voor alle functies (dus ook bijvoorbeeld recreatie).</p>	<p>Gedeeltelijk aangepast</p>	<p>Aangepast in het PBRA: In het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte', p. 52-53 is de naamgeving van de 'clusters nabij de kern' gewijzigd in 'clusters in en aan de kern', om zo de link met de kern te verduidelijken.</p> <p>Geen verdere aanpassing in het PBRA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het klopt dat bij 'perifere clustering langs steenwegen' de randvoorwaarde is opgenomen dat deze clusters binnen stedelijk gebied gelegen zijn. De betreffende steenwegen maken echter niet steeds deel uit van de feitelijke woonkern of het kernwinkelgebied. Daarom wordt deze benaming behouden. - Verweving is inderdaad sterk afhankelijk van de aard van de te verweven functie én zijn omgeving. De ruimtekompassen zijn echter hier niet het goede instrument voor, aangezien zij opgemaakt zijn op niveau van de gehele kern. De ruimtelijke afweging of een detailhandelszaak verweefbaar is in een cluster of niet, zal fijnmaziger moeten gebeuren. - De randvoorwaarde met betrekking tot concurrentie is in het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte' expliciet bij het hoofdstuk rond

		<p>detailhandel opgenomen en niet bij de andere thema's. Bij de keuze voor de vestigingslocatie voor bijvoorbeeld bedrijven speelt onder andere de verweefbaarheid een rol. Verweefbare bedrijven horen in de kern, bedrijventerreinen behouden we voor niet-verweefbare bedrijven. Aangezien de werking van de bedrijfsvoering (onder andere omwille van milieutechnische redenen) hier een doorslaggevende rol speelt, is mogelijke concurrentie hier minder aan de orde.</p>
<p>Bij het clusteren van detailhandel binnen het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte' wordt als randvoorwaarde opgenomen dat verweving met andere functies wenselijk is. Dit kan leiden tot het aantrekken van extra (verweefbare) functies naar perifere locaties en ook het genereren van extra verkeer. Het wordt aanbevolen deze strategie en zeker deze randvoorwaarde te herzien.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Verweving is meer dan het combineren van functies. Deze passages doelen eerder op het delen van parkings, energiestromen, ... Uitwerking in concrete projecten en RUP's moeten randvoorwaarden en de 'op maat van' verder bepalen.</p>
<p>In het beleidskader 'Sterke netwerken: ruimte en mobiliteit' worden verschillende types van goederenknopen benoemd. Het locatiebeleid omtrent bedrijvigheid zou versterkt kunnen worden door ook expliciet de koppeling te maken tussen deze ontsluitingscriteria en niet-verweefbare bedrijvigheid.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Deze koppeling wordt niet specifiek benoemd, omdat bedrijvigheid niet beperkt is tot goederenknopen. Bedrijvigheid kan ook in woonweefsel. Niet-verweefbare bedrijvigheid zonder grote goederenstromen hoeven niet per se aan ruimtelijke multimodale knopen voor goederenvervoer (wel multimodale ontsluiting voor personenvervoer in dat geval).</p>

<p>Het is wenselijk om binnen de netwerken (cfr. beleidskader 'Sterke netwerken: ruimte en mobiliteit') te streven naar een concurrentievoordeel voor voetgangers, fietsers en het openbaar vervoer om de doelstellingen te halen. Dit verhoogt de kans om beleidsdoelstellingen met betrekking tot leefbaarheid en veiligheid te behalen.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>In het beleidskader gaan we niet in detail op de uitwerking van de diverse modi in. Dit is onder meer de bevoegdheid van de vervoerregio's.</p>
<p>Bij het vervoersprofiel van (hoog)dynamische functies wordt terecht verwezen naar de piekbelasting. De nuance dat er rekening moet worden gehouden met het potentieel van verschillende modi in de toekomst wordt hierbij gemaakt. Daarbij zou het nog sterker zijn om bij een nieuwe ontwikkeling echt te vertrekken vanuit die duurzame modi om zo ook de shift weg van de huidige modal split te maken. De provincie kan een adviserende rol opnemen met betrekking tot de uitbouw van duurzame modi in functie van piekbelasting.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Akkoord met aanbeveling, maar deze adviserende rol heeft geen ruimtelijke impact en hoeft niet opgenomen te worden in het PBRA.</p>

Thema water

Aanbeveling uit plan-MER	Aangepast in het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen?	Behandeling/Motivering
<p>Vanuit de discipline water wordt het aangeraden om binnen het beleidskader 'Levendige kernen' voorwaarden voor detailhandel in de kern met betrekking tot bijkomende verharding te formuleren</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Het is niet wenselijk om dit enkel te benadrukken bij het thema 'detailhandel'. In het beleidskader, onder 'klimaatneutrale- en bestendige kernen' is reeds de aandacht voor nabijheid van groen en water opgenomen en de balans tussen verdichten, ontharden en behouden van voldoende onverharde of groene oppervlakte'. Het verder expliciet opnemen van concrete voorwaarden, gaat het abstractieniveau van een beleidskader voorbij. Dit is iets dat verder op projectniveau of uitvoerende instrumenten moet opgenomen worden. De actielijn: "<i>de provincie Antwerpen maakt de klimaatreflex in ruimtelijke projecten waar de provincie initiatiefnemer of partner is: we toetsen onze ruimtelijke projecten en processen aan de provinciale klimaatdoelstellingen. We dragen waar we kunnen bij aan de realisatie van deze doelstellingen.</i>" maakt dit mogelijk.</p>
<p>Het wordt aangeraden in het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte' de verweving tussen landbouw en water verder uit te werken. Zo wordt het aangeraden bijkomende maatregelen met betrekking tot bufferzones rond landbouwpercelen te voorzien om af- en uitspoeling naar waterlopen te beperken en om erosie te beperken. Deze aandacht geldt ook voor de andere bestemmingszones waar waterlopen gelegen zijn.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>De relatie tussen landbouw, natuur en water is een belangrijk aandachtspunt, ook voor de provincie. Het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte' gaat verder in op de ambitie om het bijkomend ruimtebeslag en de verharding te voorkomen en verminderen. Het systeem van beleidsplanning laat toe om in een latere fase een bijkomend beleidskader op te maken, waarin de relatie tussen water en landbouw aan bod kan komen. De concrete aanbeveling om bufferzones op te nemen overstijgt het detailniveau van de beleidskaders. Deze aanbeveling kan meegenomen worden bij de uitvoering van de acties en op projectniveau.</p>
<p>Voorzien van bufferzones (of evenwaardige maatregelen) rond landbouwpercelen om af- en uitspoeling naar waterlopen op te vangen en erosiebestrijding</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>De motivering is dezelfde als hierboven beschreven.</p>

<p>Het wordt aangeraden in beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte' – naast de bescherming – ook in te zetten op het herstel van de valleigebieden om de watercapaciteit en bergingsvermogen te verhogen</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Het herstel van de valleigebieden is een belangrijk aandachtspunt, ook voor de provincie. Het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte' gaat verder in op de ambitie om het bijkomend ruimtebeslag en de verharding te voorkomen en verminderen. Het systeem van beleidsplanning laat toe om in een latere fase een bijkomend beleidskader op te maken, waarin het herstel van valleigebieden aan bod kan komen.</p>
<p>De 8 krachtrichtlijnen voor een klimaatbestendig watersysteem kan uitgebreid worden met het creëren van ruimte langs waterlopen voor waterberging.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Het creëren van waterberging is een belangrijk aandachtspunt, ook voor de provincie. In het hoofdstuk 'Infiltratie in plaats van verharden' in het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte' wordt reeds verder ingegaan op de ambitie om de grondwateraanvullingen te beschermen en te verbeteren, onder meer door bijkomend ruimtebeslag en de verharding te voorkomen en verminderen. Eén van de actielijnen die opgenomen zijn, gaat hier op in: <i>"De provincie zet gebiedsgerichte projecten op om infiltratiemogelijkheden te waarborgen."</i> Daarnaast zal elk project en ruimtelijk uitvoeringsplan ook moeten voldoen aan de geldende wetgeving over water (onder meer de watertoets).</p>

Thema biodiversiteit

Aanbeveling uit plan-MER	Aangepast in het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen?	Behandeling/Motivering
<p>Het wordt aanbevolen vanuit biodiversiteit om in te zetten op het actief terugdringen van verspreide bewoning en overige bebouwing in kwetsbare gebieden. (beleidskader 'Levendige kernen')</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Zowel in het beleidskader 'Levendige kernen', als in het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte' zijn diverse visies en actielijnen uitgewerkt om versnippering en bijkomende bebouwing buiten de dorps- en stadskernen terug te dringen. Hoewel niet expliciet benoemd, is dit uiteraard zeker van toepassing in kwetsbare gebieden.</p> <p>Daarnaast is het de bevoegdheid van de gemeenten om het lokaal woonbeleid vorm te geven waarvan het terugdringen van wonen buiten de kernen ook onderdeel uitmaakt.</p>
<p>Het wordt aangeraden in te zetten op verweving van hernieuwbare energie met landbouw, natuur, landschap in de open ruimte en de bebouwde ruimte.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Het ruimtelijk principe 'Zuinig ruimtegebruik' uit de strategische visie stimuleert verweving, ook voor hernieuwbare energiebronnen. Hoe dit concreet moet gebeuren, zal op maat van elk gebied zijn. Daarom zetten we in het beleidskader in op 'de energielandschappen', waarbij het bijdragen aan de landschappelijke kwaliteit en de open ruimte centraal staat. Expliciet voorwaarden koppelen aan de verweving is niet wenselijk, gezien dit een locatiespecifiek gegeven is.</p> <p>In het beleidskader 'Levendige kernen' wordt verweving van hernieuwbare energie in de bebouwde ruimte reeds in het doel opgenomen. In het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte' staat expliciet op p. 62: <i>"De energietransitie mag geen vrijgeleide zijn om lukraak extra open ruimte aan te snijden maar moet ingezet worden om de open ruimte te versterken. Ruimte monofunctioneel inzetten voor energie (bijvoorbeeld via zonnevelden) is niet gewenst. Zo wordt open ruimte niet gehypothekeerd en kunnen andere openruimtefuncties zich blijven ontplooien."</i></p>

<p>Opzetten van samenwerkingsverbanden die bijdragen aan ecotoopcreatie in de open ruimteschakels. (beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte')</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Het opzetten van samenwerkingsverbanden kan ook steeds in verdere uitwerking van de beleidskaders. Het beleid dat uitgewerkt is rond ecosysteemdiensten (beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte, p. 22-23) kan voor een dergelijk samenwerkingsverband de basis vormen. Een uitgewerkt kader rond de openruimteschakels komt niet aan bod in de voorliggende beleidskaders. Het systeem van beleidsplanning laat toe om in een latere fase een bijkomend beleidskader op te maken, waarin open ruimteschakels aan bod kunnen komen.</p>
<p>De provincie kan een rol op nemen als katalysator en de verschillende beleidsniveaus met elkaar verbinden door het opstellen/bewaken van concrete actieprogramma's inzake ecotoopcreatie, ontsnippering, ontharding, ...</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Dit kan zeker en vast. In het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte' zijn actielijnen opgenomen die dit mogelijk maken, bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>"De provincie Antwerpen zet gebiedsgericht projecten op om infiltratiemogelijkheden te waarborgen."</i> - <i>"De provincie Antwerpen verhoogt het klimaatbewustzijn door het goede voorbeeld te geven in provinciale projecten."</i>
<p>Bij de ontwikkeling van bijkomend aanbod aan bedrijvigheid op strategische plaatsen gaat voldoende aandacht uit naar het voorkomen van negatieve effecten ten aanzien van natuurgebieden en kwetsbare gebieden vermeden worden alsook negatieve effecten erop bijvoorbeeld overstromingsgebieden of kwelgebieden.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Bij de uitwerking van een project en/of de opmaak van een ruimtelijk uitvoeringsplan zal steeds een analyse en afweging gemaakt moeten worden ten aanzien van de omgeving (waarvan ev. natuurgebieden, kwetsbare gebieden of overstromingsgebieden deel van uitmaken). Het doel en uitwerking in het hoofdstuk 'Waarde toekennen aan de open ruimte via ecosysteemdiensten' van het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte' kan hiervoor een belangrijke basis zijn.</p>
<p>Aanbevolen wordt dat de provincie een coördinerende planmatige rol opneemt om extra beschermde (bos)gebieden te creëren.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Er werd gekozen om geen visie en actielijnen rond de beschermde (bos)gebieden op te nemen in de voorliggende beleidskaders. Het systeem van beleidsplanning laat toe om in een latere fase een bijkomend beleidskader op te maken, waarin dit onderwerp aan bod kan komen. Welk overheidsniveau een coördinerende planmatige rol kan opnemen zal ook afhankelijk zijn van de grootte van de gebieden, het statuut, ...</p>

<p>Algemeen kan er gesteld worden dat er in de acties ter uitvoering van het beleidsplan prioriteit dient te gaan naar het verlagen van de stikstofdepositie in de gebieden die grenzen aan natuurgebieden waar op heden een overschrijding van de stikstofdepositie plaatsvindt.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Deze specifieke uitwerking maakt geen onderdeel uit van de huidige beleidskaders. Dat neemt niet weg dat bij de verdere uitwerking van de acties, projecten en ruimtelijke uitvoeringsplannen steeds een analyse en afweging gemaakt moeten worden ten aanzien van de omgeving (waarvan eventueel natuurgebieden en kwetsbare gebieden deel van uitmaken) en dat een uitvoeringsplan ook nog steeds onderhevig is aan de geldende regelgeving. Op projectniveau zal dit aandachtspunt dan ook verder opgenomen worden.</p>
<p>De provincie kan zijn rol als waterloopbeheerder inzetten om bij te dragen aan vernattingsprojecten en ecologische herstelprojecten binnen de territoriale aandacht die uitgaat van dit Beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte'.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Dit kan zeker en vast. In het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte' zijn actielijnen opgenomen die dit mogelijk maken, bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>"De provincie Antwerpen zet gebiedsgericht projecten op om infiltratiemogelijkheden te waarborgen."</i> - <i>'De provincie Antwerpen is als waterloopbeheerder betrokken bij de opmaak van hemelwater- en droogteplannen.'</i> - <i>'De provincie Antwerpen verhoogt het klimaatbewustzijn door het goede voorbeeld te geven in provinciale projecten.'</i>

Thema ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving

Aanbeveling uit plan-MER	Aangepast in het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen?	Behandeling/Motivering
<p>Gezien de complexiteit van het beïnvloeden van een regionale woonmarkt kan het concretiseren van doelstellingen, instrumenten en randvoorwaarden rond sloop, ontharding, inbreiding, reconversie en hergebruik bijdragen om bijkomende woningen vooral op goed bereikbare plekken te ontwikkelen. (beleidskader 'Levendige kernen')</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>In het beleidskader 'Levendige kernen', hoofdstuk 'Huishoudenstransitie' zijn in de loop van de opmaak van het PBRA reeds diverse toevoegingen gedaan zoals het toevoegen van ontwikkelingsperspectieven voor bijkomende woningen, diverse actielijnen die de visie moeten concretiseren,... Ook het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte', hoofdstuk 'Op zoek naar systemen om slecht gelegen activiteiten te verplaatsen of te ruilen', geeft aan hoe de provincie verder aan de slag wil met dit onderwerp. Veel hangt natuurlijk ook af van de geldende regelgeving, die door Vlaanderen wordt opgemaakt.</p>
<p>Het beleidskader 'Levendige kernen' ondervangt de voornaamste ruimtevragen. Ruimte voor het bundelen van goederenstromen kan hier nog sterker uitgewerkt worden.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>In het beleidskader 'Levendige kernen' wordt dit niet expliciet meegenomen, maar is er wel heel wat aandacht voor onder meer 'Klimaatneutrale en -bestendige kernen' en 'Kwalitatieve kernversterking' (zie desbetreffende hoofdstukken). Het inzetten op bundeling van goederenstromen kan hier impliciet onder benaderd worden. Het lijkt ons echter niet opportuun om dit verder in het beleidskader 'Levendige kernen' op te nemen omdat dit specifiek project per project moet bekeken worden. In het beleidskader 'Sterke netwerken: ruimte en mobiliteit' wordt reeds ingegaan op ruimtelijke multimodale knopen, dat impliciet ook het bundelen van goederenstromen inhoudt op deze plekken. Daarenboven zijn goederenstromen en het beleid rond het bundelen van goederenvervoer een bevoegdheid van de Vlaamse overheid, dat een uitwerking vindt in de regionale mobiliteitsplannen die opgemaakt worden door de vervoerregio's.</p>

<p>De provincie stelt als actie dat ze bereid is planningsprocessen op te starten om woonreservegebieden om te zetten naar andere (zachte) bestemmingen om het kernenbeleid te ondersteunen waarbij aandacht is voor de kwaliteitsvolle ontwikkeling van deze kernen.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Deze actielijn is inderdaad opgenomen in het beleidskader 'Levendige kernen'. De aanbeveling doet geen verdere suggesties.</p>
<p>Nieuwe woonvormen hebben ook een grote impact op het sociale weefsel. Randvoorwaarden voor een kwalitatieve open ruimte en autoluwe omgevingen kunnen hieraan bijdragen. In functie van de sociale cohesie van een gemeenschap kan er ook meer aandacht gaan naar stadslandbouw. Daarnaast zouden elementen zoals gezondheid van de omwonenden, landschap en landbouw eveneens best opgenomen worden in de verwevingscheck.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>In de actielijn bij het hoofdstuk 'Verweving' is reeds expliciet het sociale weefsel en biodiversiteit benoemd. De verdere uitwerking gebeurt in uitvoering van het beleidskader. De suggestie om ook landschap, gezondheid en landbouw mee te nemen kan bijvoorbeeld meegenomen worden naar de uitwerking van de verwevingsleidraad.</p>
<p>Een concretisering (bv. doelstellingen naar hoeveelheid groen/inwoner) van de strategie (operationalisering) rond groenblauwe dooradering kan een gerichtere milieubeoordeling toelaten</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>In het PBRA werd ervoor gekozen om niet te werken met harde cijfermatige doelstellingen of normen, maar met concreet realiseerbare actielijnen. In de uitvoering van de actielijnen rond 'Groenblauwe dooradering' kan dit bekeken worden.</p>
<p>Het formuleren van strenge principes en randvoorwaarden om een hoger ruimtelijk rendement effectief te realiseren (geen nieuwe detailhandel langs steenwegen, geen uitbreiding mogelijk langs steenwegen of geen nieuwe residentialisering van landbouwgebouwen) kan bijdragen tot de slagkracht van het beleidskader 'Verdichten en ontlichten'.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>We moeten oppassen met te algemene, uniforme uitspraken in het beleidskader zelf. Er is altijd een afweging op maat nodig. Uitwerking in concrete instrumenten, projecten en RUP's moet de 'op maat van' verder bepalen.</p>

<p>Strengere principes, onder andere rond greenfields, zullen bijdragen tot minder ruimtelijke versnippering en meer samenhang in de ruimte.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Provincie kiest ervoor om in het beleidskader geen harde voorwaarden op te leggen, maar een algemene visie met doelen en actielijnen uit te werken. Verdere uitwerking, zoals bijvoorbeeld voorwaarden rond greenfields opstellen, kan in uitvoering van het Beleidsplan Ruimte gebeuren. Het aansnijden van open ruimte voor verschillende functies (bedrijvigheid, landbouw) is reeds benoemd als een uitzondering in het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte' in de desbetreffende hoofdstukken.</p>
<p>Het is aangewezen om de randvoorwaarden omtrent 'clusters nabij de kern' en 'perifere clustering langs steenwegen' meer te verduidelijken. Het gebruik van de term 'perifere clustering' staat in contrast met de randvoorwaarde dat deze clusters binnen stedelijk gebied liggen. Er kan best verduidelijkt worden wat 'complementariteit' met het winkelgebied juist inhoudt. De keuze om te verweven op die locaties is sterk afhankelijk van de ruimtelijke context. Hier kan verwezen naar de ruimtekompassen om af te wegen of verweving wenselijk is.</p>	<p>Gedeeltelijke aanpassing</p>	<p>Aangepast in het PBRA: In het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte', p. 52-53 is de naamgeving van de 'clusters nabij de kern' gewijzigd in 'clusters in en aan de kern', om zo de link met de kern te verduidelijken.</p> <p>Geen verdere aanpassing in het PBRA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het klopt dat bij 'perifere clustering langs steenwegen' de randvoorwaarde is opgenomen dat deze clusters binnen stedelijk gebied gelegen zijn. De betreffende steenwegen maken echter niet steeds deel uit van de feitelijke woonkern of het kernwinkelgebied. Daarom wordt deze benaming behouden. - Verweving is inderdaad sterk afhankelijk van de aard van de te verweven functie én zijn omgeving. De ruimtekompassen zijn echter hier niet het goede instrument voor, aangezien zij opgemaakt zijn op niveau van de gehele kern. De ruimtelijke afweging of een detailhandelszaak verweefbaar is in een cluster of niet, zal fijnmaziger moeten gebeuren. - De randvoorwaarde met betrekking tot concurrentie hebben we in het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte' expliciet bij het hoofdstuk rond detailhandel opgenomen en niet bij de andere thema's. Bij de keuze voor de vestigingslocatie voor bijvoorbeeld bedrijven speelt onder andere de verweefbaarheid een rol. Verweefbare bedrijven horen in de kern, bedrijventerreinen behouden we voor

		<p>voor niet-verweefbare bedrijven. Aangezien de werking van de bedrijfsvoering (onder andere omwille van milieutechnische redenen) hier een doorslaggevende rol speelt, is mogelijke concurrentie hier minder aan de orde.</p>
<p>Verduidelijken hoe het de herstructurering van bestaande bedrijventerreinen kan bijdragen tot een betere wisselwerking met de omgeving. Extra aandacht naar de rol van bedrijventerreinen binnen de energietransitie en de energielandschappen kan hier nog een bijdrage leveren.</p>	Aangepast in het PBRA	<p>In het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte', p. 63, aanpassing van de laatste zin: <i>"Bedrijventerreinen spelen hier een belangrijke rol in: zij kunnen ingezet worden als energie-hub waarbij ze bijvoorbeeld hun reststromen kunnen inzetten voor het voorzien van energie voor de nabijgelegen functies."</i></p>
<p>Een expliciete koppeling tussen de droogtestrategieën en de ecosysteemdiensten lijkt wenselijk om aan te geven hoe de groenblauwe dooradering in kernen ook wordt gekoppeld met de ruimere omgeving.</p>	Geen verdere aanpassing	<p>Alle doelen zijn aan elkaar gekoppeld, dus een expliciete tekstuele koppeling van de doelen is niet opportuun.</p>
<p>Het toegankelijk maken, en actief inzetten voor recreatie, van de open ruimte kan nog sterker benoemd worden in het beleidskader. Binnen een leefomgeving is er nood aan open ruimte die een ecologische waarde heeft maar ook aan open ruimte die recreatieve doeleinden kan opvangen.</p>	Geen verdere aanpassing	<p>Bij de uitwerking van een project en/of de opmaak van een ruimtelijk uitvoeringsplan zal steeds een analyse en afweging gemaakt moeten worden ten aanzien van de omgeving en de diverse activiteiten en ruimtevragers. Het doel en uitwerking in het hoofdstuk 'Waarde toekennen aan de open ruimte via ecosysteemdiensten' van het beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte' kan hiervoor een belangrijke basis zijn.</p> <p>Een uitgewerkt kader rond de open ruimte komt niet aan bod in de voorliggende beleidskaders. Het systeem van beleidsplanning laat toe om in een latere fase een bijkomend beleidskader op te maken, waarin open ruimte en de daarbij horende recreatie aan bod kunnen komen.</p>
<p>Er zou binnen het beleidskader 'Sterke netwerken' meer aandacht kunnen gaan naar trage wegen en recreatieve routes.</p>	Geen verdere aanpassing	<p>De beleidskeuze is gemaakt om vooral op functionele verplaatsingen in te zetten. Dit sluit trage wegen en recreatieve routes niet uit, maar in de huidige beleidskaders gaan we hier niet verder op in.</p>

Thema klimaat

Aanbeveling uit plan-MER	Aangepast in het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen?	Behandeling/Motivering
<p>Het primair inzetten op agrarische herontwikkeling in agrarisch gebied kan in het slechtste geval leiden tot een monofunctioneel landbouwlandschap zonder ruimte voor biodiversiteit, waterbuffering en groen. Het wordt aangeraden deze elementen in het beleidskader 'Verdichten en ondichten van de ruimte' te verwerken om dit te vermijden.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>De huidige uitwerking in het hoofdstuk 'Agrarische herontwikkeling en zonevreemd hergebruik' in het beleidskader 'Verdichten en ondichten van de ruimte' is in de eerste plaats bedoeld om bijkomende verharding en bebouwing in de open ruimte zoveel mogelijk te vermijden door enerzijds bestaande landbouwsites optimaal te benutten en anderzijds een duidelijk kader op te stellen om niet-agrarische functiewijzigingen te sturen. Het is niet de bedoeling om voor een monofunctioneel landbouwlandschap te pleiten. Dit kan ook afgeleid worden uit de hoofdstukken 'De provincie als belangrijke klimaatbuffer' en 'Waarde toekennen aan de open ruimte via ecosysteemdiensten' uit hetzelfde beleidskader.</p>
<p>Het is niet duidelijk hoe ruimtegebruik voor energie buiten de kernen de open ruimte kan versterken. Het wordt aangeraden dit aspect verder te verduidelijken en uit te werken.</p>	<p>Aangepast in het PBRA</p>	<p>Deze passage is in het beleidskader 'Verdichten en ondichten van de ruimte' opgenomen om te duiden dat we niet zomaar akkoord kunnen gaan met ruimte-inname voor hernieuwbare energie (bijvoorbeeld zonnevelden) omdat dit de open ruimte niet versterkt. In het beleidskader 'Verdichten en ondichten van de ruimte' op p. 62 is de volgende aanpassing gedaan: <i>"Ruimte monofunctioneel inzetten voor energie (bijvoorbeeld via zonnevelden) is niet gewenst. Op die manier wordt open ruimte niet gehypothekeerd en kunnen andere openruimtefuncties zich blijven ontplooiën."</i></p>

Thema gezonde en veilige leefomgeving

Aanbeveling uit plan-MER	Aangepast in het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen?	Behandeling/Motivering
<p>Naast het concentreren van de demografische groei in de kernen moet tegelijk ook ingezet worden om de impact van luchtverontreiniging en lawaaioverlast op onze gezondheid verder terug te dringen door ruimtelijke ingrepen. Nieuwe ontwikkelingsgebieden of mogelijkheden om bestaande stadsdelen of hoogdynamische kernen te verdichten om de groeiende stadsbevolking op te vangen bevinden zich vaak in de buurt van belangrijke weginfrastructuren. Een uitdaging schuilt in het behouden of verbeteren van de leefkwaliteit terwijl de beschikbare ruimte intensiever wordt gebruikt. (beleidskader 'Levendige kernen')</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Leefkwaliteit is opgenomen in de strategische visie en het beleidskader 'Levendige kernen', hoofdstuk 'Kwalitatieve kernversterking'. Het is niet wenselijk om in het beleidsplan dit verder te verduidelijken, gezien dit op maat van een gebied dient te gebeuren.</p>
<p>Specifiek voor luchtverontreinigende componenten belemmert een aaneengesloten gebouwenwand de luchtcirculatie waardoor de luchtverontreiniging in straat canyons blijft hangen en de lokale- concentraties hoog oplopen. Naar afscherming is afstand houden belangrijk: hoe verder van de bron, hoe lager de concentraties. Beslissingen en dimensionering dienen op lokaal niveau te gebeuren maar de nodige omkadering is noodzakelijk. De integratie van ruimtelijk rendement vormt een belangrijk aandachtspunt.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Leefkwaliteit is opgenomen in de strategische visie en het beleidskader 'Levendige kernen', hoofdstuk 'Kwalitatieve kernversterking'. Het is niet wenselijk om in het beleidsplan dit verder te verduidelijken, gezien dit op maat van een gebied dient te gebeuren.</p>

<p>Het vergroenen en beplanten van verharde straten is een goede maatregelen om te werken aan een gezonde leefomgeving. Van belang is om beplanting evenwichtig in te zetten in verharde street canyons. Er dient immers voldoende windspoeling behouden te blijven of zelfs vergroot.</p>	<p>Aangepast in het PBRA</p>	<p>In het beleidskader 'Levendige kernen', p. 57 is het volgende toegevoegd: "<i>Het vergroenen en beplanten - met behoud van windspoeling - van verharde street canyons en stedelijke omgevingen in het algemeen is een erg efficiënte maatregel ten voordele van de luchtkwaliteit. De inzet en uitbouw van publieke groene ruimte en (groene) speelruimte moet strategisch gekozen worden in de zones die met een luchtkwaliteitsproblematiek te maken hebben.</i>"</p>
<p>Specifiek wat de verweefbaarheid van bedrijvigheid betreft is het aangewezen om de gezondheid van de omwonenden en kwetsbare groepen als een element uit te werken in de afweging van de mogelijke verweving van functies. Dit kan dan de basis vormen voor de uitwerking van de voorgenomen voorbeeldprojecten en de begeleiding van gemeenten bij de verwevingsdossiers met bedrijvigheid.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Aandacht voor de impact op gezondheid is een element bij de afweging of een bedrijf al dan niet verweefbaar is. Maar zoals in het hoofdstuk 'Uitdaging: bedrijvigheid in kernen' beschreven staat zijn er heel wat elementen die het draagvlak bepalen (milieu, mobiliteit, gezondheid, ...). Stellen dat de gezondheid van omwonenden dé basis is, lijkt in die zin te beperkt. De draagkracht zal trouwens voor elke omgeving anders zijn. Dat zal project per project worden beoordeeld, waarbij met alle diverse aandachtspunten (waaronder gezondheid) rekening zal moeten gehouden worden. Om die reden nemen we de aanbeveling niet expliciet op in het PBRA.</p>
<p>Strategische beleidsdoelstellingen rond kernversterking, verdichting, verweving, open ruimte enz. blijken zeer goed stand te houden tijdens de gezondheidscrisis. De coronacrisis legt wel zwakheden in de implementatie ervan bloot. Het wordt aangeraden meer beleidsaandacht te geven aan voldoende binnen- en buiten woonoppervlakte per bewoner en de variëteit aan leefomstandigheden van alle huishoudenstypes. (beleidskader 'Verdichten en ontlichten van de ruimte')</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>In het beleidskader 'Levendige kernen' wordt in zijn algemeenheid de aandacht gevestigd op het belang van publieke ruimte. We kiezen er echter voor om in het beleidskader geen harde normen op te nemen. Deze kunnen immers steeds wijzigen en bovendien is het beter dit op maat van een project of gebied te bekijken.</p>

<p>Opmaak van een afwegingskader met bijvoorbeeld normen en hoeveelheid groen/inwoner van een kern opdat een positief effect ontstaat inzake sociale cohesie, actieve levensstijl, mentale en fysieke gezondheid...</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>In het beleidskader 'Levendige kernen' wordt in zijn algemeenheid de aandacht gevestigd op het belang van publieke ruimte en groen. We kiezen er echter voor om in het beleidskader geen harde normen op te nemen. Deze kunnen immers steeds wijzigen en bovendien is het beter dit op maat van een project of gebied te bekijken</p>
<p>Sterke verweving van detailhandel en bedrijvigheid mag niet leiden tot het niet halen van de doelstellingen. Een integrale aanpak, met en juiste mix van bronmaatregelen, overdrachtsmaatregelen en maatregelen aan de ontvanger worden dan ook aanbevolen.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Naast de ruimtelijke principes blijft de VLAREM-wetgeving ook steeds van toepassing voor het inplannen van bedrijven. Beiden dienen steeds samen beoordeeld te worden. Het is echter niet wenselijk om de wetgeving rond milieu en gezondheid op te nemen in een Beleidsplan Ruimte.</p>
<p>De beoogde toename van treinverkeer (personen en goederen) kan leiden tot een toename van hinder nabij spoorlijnen en in stationsomgevingen. Bij verdere ontwikkelingen dient rekening gehouden te worden met deze hinderaspecten. (beleidskader 'Sterke netwerken: ruimte en mobiliteit')</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Naast de ruimtelijke principes blijft de VLAREM-wetgeving ook steeds van toepassing voor het inplannen van bedrijven. Beiden dienen steeds samen beoordeeld te worden. Mogelijke hinder door meer treinverkeer kan ook met bijkomende maatregelen opgelost worden. Dit overstijgt echter het detailniveau van een Beleidsplan Ruimte.</p>
<p>Bij de beoogde integratie van activiteiten in activiteitenclusters en kernen dient rekening gehouden te worden met de inpasbaarheid van de activiteiten. Het beleid kan voldoende maatregelen voorzien om de inpasbaarheid te garanderen en kwetsbare groepen te vrijwaren van bijkomende hinder.</p>	<p>Geen verdere aanpassing</p>	<p>Naast de ruimtelijke principes blijft de VLAREM-wetgeving ook steeds van toepassing voor het inplannen van bedrijven. Beiden dienen steeds samen beoordeeld te worden. Het is echter niet wenselijk om de wetgeving rond milieu en gezondheid op te nemen in het Beleidsplan Ruimte.</p>

3 Behandeling van de adviezen en bezwaren op het plan-MER

Het openbaar onderzoek over de plan-MER van het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen liep van 16 december 2022 tot en met 15 maart 2023. Tijdens dit openbaar onderzoek kon iedereen zijn reactie aan de deputatie bezorgen over het ontwerp Beleidsplan Ruimte en het ontwerp plan-MER. Conform het DABM konden de adviesinstanties reeds advies aanleveren van 1 december 2022 (tot en met 15 maart 2023).

Tijdens het openbaar onderzoek werden diverse reacties bezorgd over het ontwerp plan-MER:

- 29 tijdige adviezen (adviesinstanties en colleges) en 3 laattijdige adviezen
- 15 tijdige bewaren (gemeenteraden, particulieren)

In de zitting van 26 juni 2023 behandelde de Procoro (provinciale commissie voor ruimtelijke ordening) de bezwaren en adviezen. De Procoro brengt gunstig advies uit met betrekking tot het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen en het bijhorende plan-MER.

De deputatie, d.d. 27 juli 2023, sluit zich aan bij de bespreking van de Procoro inzake de ontvangen bezwaren en adviezen en maakt de motivering zich eigen. Een aantal verduidelijkingen of aanpassingen ten aanzien van het Procoro-advies worden toegevoegd aan de plan-MER.

4 De motivering ten aanzien van de andere redelijke alternatieven

---

Zoals in hoofdstuk 6.8 'Alternatieven' van de plan-MER besproken, werden er geen alternatieven voor het Beleidsplan Ruimte afgewogen:

"Het onderzoek van alternatieven en varianten is normaal gesproken een vast onderdeel van de m.e.r procedure en wordt voorgeschreven in de regelgeving. Hierbij wordt een "basisplan of project" voorgedragen waarvoor alternatieven worden ontwikkelend en beoordeeld. De handleiding alternatieven definieert een alternatief als "een andere manier om de doelstelling(en) van het basisplan of het -project te bereiken". Belangrijk hierbij is dat een alternatief eenzelfde doelstelling moet hebben als het basisplan of -project.

In dit MER worden geen alternatieven voor het Beleidsplan Ruimte afgewogen. Het uiteindelijke Beleidsplan Ruimte zal immers worden uitgewerkt doorheen een uitgebreid iteratief proces, waarbij de uitwerking van de beleidskaders telkens wordt verfijnd. Op die manier wordt het uiteindelijke Beleidsplan Ruimte een 'geoptimaliseerd' antwoord op de uitdagingen die aan de basis liggen van het plan. Wel is het zo dat door de wisselwerking tussen het plan-MER en de opmaak van het beleidsplan tijdens het proces nog vanuit de milieubeoordeling aanbevelingen voor verfijning van het Beleidsplan Ruimte of voor andere bouwstenen naar voor kunnen komen, die kunnen meegenomen worden bij de afwerking van het Beleidsplan Ruimte. Deze aanbevelingen komen naar voor in de rapportage."